

ORD. PROF. DR. NACİ BENGİSU (1901-1978) VE OFTALMOLOJİ TARİHİNE KATKILARI*

ORD. PROF. DR. NACİ BENGİSU (1901-1978) AND ITS CONTRIBUTIONS TO THE HISTORY OF OPHTHALMOLOGY

İlter UZEL**, Gülten DİNÇ***

Abstract

Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu; who has been the president of Turkish Ophthalmology Newspaper and Oto-Neuro Ophthalmology Journal, the publication organ of the Turkish Ophthalmology Society/Association (1953-1962 and 1968-1970) and the Turkish Medical Council / Academy (1952-1953) for many years; established the 'Society of Supporting and Educating the Blinds', performed cornea transplants from cadavers in 1940s, helped relay the 'Behçet Disease' in medical literature, and facilitated important advancements in the fields of 'battle against Trachoma', 'eye surgery and diseases'. He graduated from Istanbul Darülfünunu Faculty of Medicine in 1925. Dr. Bengisu completed his two-year obligatory service in Beytüşşebap and Hakkari as a Government Doctor and Deputy Health Director. Afterwards, he got appointed as an eye assistant at Gureba Hospital to specialize in eye diseases. After

Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu
(Prof. Dr. Ünal Bengisu'nun izni ile).

* Bu metin 8-11 Haziran 2022 tarihlerinde Antakya, Hatay'da yapılan XIV. Türk Tıp Tarihi Kongresi'nde sunulan "Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu (1901-10 Eylül 1978) ve oftalmoloji tarihine katkıları" başlıklı sözel bildirinin yeniden gözden geçirilmiş ve düzenlenmiş şeklidir.

** Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı emekli öğretim üyesi, dr.ilteruzel@gmail.com

*** Prof. Dr., İÜ-C, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, gultendinc@yahoo.com

working here for 18 months, he was sent to the Lariboisiere Hospital in Paris on behalf of Siirt Province. When he returned to Turkey two years later, he was appointed to Siirt Memleket Hospital as a head doctor and eye specialist. After working in Siirt for three years, he was appointed to the University's eye clinic as an associate professor in 1934. He became a professor in 1943 and an ordinarius professor in 1952. After the May 27, 1960 Coup of Turkey, he was expelled from the university among the scientists known as '147'. He returned back to the University with the law enacted in 1962. In 1963, he established the Eye Clinic of the Faculty of Medicine to the Çapa campus and directed it as well, which was located on the Cerrahpaşa campus until then. He retired in 1973 and died in 1978. In this article, Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu's life and contributions to the field of ophthalmology will be revealed in the light of sources and documents retrieved from the personnel file of the Dean of Istanbul University, Istanbul Faculty of Medicine.

Keywords: Naci Bengisu, History of Ophthalmology, Istanbul University Faculty of Medicine Eye Clinic, Joseph Igersheimer

Özet

Uzun yıllar Türk Oftalmoloji Cemiyeti / Derneği (1953-1962 ve 1968-1970) ve Türkiye Tıp Encümeni / Akademisi'nin (1952-1953) başkanlığını yürüten, Türk Oftalmoloji Derneği'nin yayın organı olan Türk Oftalmoloji Gazetesi ve Oto-Neuro Oftalmoloji Dergisi'nin editörlüklerini yapan, Körleri Kalkındırma ve Eğitim Derneği'ni kuran, 1940'lı yıllarda kadavradan kornea aktarımları gerçekleştiren, Behçet hastalığının tıp literatürüne geçmesinde katkısı olan, trahomla savaş ve göz cerrahisi alanındaki çalışmalarıyla göz hastalıkları alanına önemli katkılarda bulunan göz hastalıkları uzmanı Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu, İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi 1925 mezunudur. Dr. Bengisu, iki yıllık mecburi hizmetini Beytüşşebap ve Hakkâri'de, Hükümet Tabipliği ve Sıhhat Müdür Vekilliği yaparak tamamlar. Sonrasında göz hastalıkları ihtisası yapmak üzere Gureba Hastahanesi göz asistanlığına atanır. Burada 18 ay çalıştıktan sonra Siirt Vilayeti adına Paris'teki Lariboisiere Hastanesi'ne gönderilir. İki yıl sonra Türkiye'ye döndüğünde Siirt Memleket Hastahanesi'ne baştabip ve göz mütehassısı olarak tayin olunur. Siirt'te üç yıl çalıştıktan sonra 1934'te Üniversite'nin göz kliniğine doçent olarak atanır. 1943'de profesör, 1952'de ordinaryüs profesör olur. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra 147'likler olarak bilinen bilim insanları arasında üniversiteden ihraç edilir. 1962'de çıkarılan kanunla tekrar Üniversite'ye döner. O zamana kadar Cerrahpaşa yerleşkesinde yer alan Tıp Fakültesi Göz Kliniği'ni 1963 yılında Çapa yerleşkesinde de kurar ve direktörlüğünü yapar. 1973'de emekliye ayrılır. 1978'de yaşamını kaybeder.

Makalede, Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu'nun yaşamı ve oftalmoloji alanına katkıları kaynaklar ve İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Dekanlığında bulunan personel dosyasındaki belgeler ışığında ortaya konulacaktır.

Anahtar sözcükler: Naci Bengisu, Oftalmoloji Tarihi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Göz Kliniği, Joseph Igersheimer

Ülkemiz göz hastalıkları ve özellikle de göz cerrahisi alanına değerli katkıları olan Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu, Eczacı Ahmet Celal Bey ve Emine Hanım'ın oğlu olarak R. 1317 [1901] yılında İstanbul'da doğar (1).

Paris'te Oftalmolog Dr. Victor Morax (1866-1935) ön teknik operasyon kursu hatırası (27 Haziran 1929).

Önde ortada oturan Dr. Victor Morax ve solunda Dr. Naci Bengisu

Kaynak: Prof. Dr. İltar Uzel Koleksiyonu

İlköğretimini, Beykoz İlkmektebi'nde, orta öğretimini Vefa Lisesi'nde tamamlar. 1925 yılında İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi'nden mezun olur. 438 nolu Kanun uyarınca askerlik görevi ile birlikte stajını, Gülhane Hastahanesi'nde (1 Eylül 1340 [1924] ile 1 Eylül 1341 [1925] tarihleri arasında) yapar. Sonrasında yaptığı iki yıllık (4 Kasım 1341 [1925] - 4 Kasım 1927) mecburi hizmetinin altı ayını Beytüşşebap'ta Hükümet Tabibi, bir buçuk yılını ise o zamanki adı Çölemerik olan Hakkâri Merkez'de Hükümet Tabibi ve Sıhhat Müdür Vekili olarak tamamlar (1,2).

Mecburi hizmetinden sonra göz hastalıkları ihtisası yapmak üzere Gureba Hastahanesi göz asistanlığına tayin olunur. 18 ay kadar (29 Kasım 1927-18 Ocak 1929) burada çalışır. 3 Nisan 1929 tarihinde göz uzmanlığını ilerletmek, bilgi ve görgüsünü arttırmak üzere Siirt Vilayeti adına Paris'teki Lariboisiere Hastanesi'ne gönderilir. Paris'te iki yıl çalıştıktan sonra 4 Mayıs 1931'de Türkiye'ye geri döner. Dönüşünden sonra Siirt Memleket Hastahanesi'ne Baştabip ve Göz Mütihazası olarak tayin olunur ve burada üç yıl (1 Haziran 1931-1 Temmuz 1934) görev yapar. 15 Temmuz 1934'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Göz Kliniği'ne Nazi dönemi Almanya'sının Yahudi karşıtı politikaları nedeni ile Almanya'dan ayrılmak zorunda kalan ve 1933 Üniversite Reformu ile Türkiye'ye davet edilen Prof. Dr. Joseph Igersheimer'ın baş asistanı olarak atanır. 28 Temmuz 1934'de doçentliğe tayin olunur (1), Naci Bengisu Tıp Fakültesi Göz Kliniği'ne atandığında, ülkemizde

modern oftalmolojinin gelişimine önemli katkısı olan Igersheimer da göz kliniği başkanıdır.

İstanbul Üniversitesi Göz Kliniği, Igersheimer ve Bengisu döneminde yani 1934'ten itibaren Avrupada yapılan tüm muayene yöntemleri ve cerrahi tekniklerin uygulanabildiği bir merkez haline gelir (3). Bu sırada Türkiye'de ilk penetran keratoplasti yani kornea aktarımı da burada Dr. Igersheimer tarafından gerçekleştirilir. Igersheimer, 1935 ve 1939 yılları arasında 34 kornea aktarımı yapar. (4,5). Dr. Naci Bengisu da aynı yıllarda yaptığı çalışmalarda Igersheimer'den öğrendiği tüm ameliyat tekniklerini uygular ve geliştirir. Ancak Naci Bengisu ile çalıştıkları sürede yazdıkları "retina dolaşımı" üzerine olan kitap için istenen yayın izni Igersheimer'in doğruları uygulama konusundaki kararlılığı nedeni ile üniversite yöneticileriyle arası bozuk olduğundan verilmez ve kitap yayımlanamaz. 1936-52 yıllarında ülkemizde yine mülteci olarak bulunan öğretim üyelerinden biri olan iktisatçı Prof. Dr. Fritz Neumark da anılarında; "*Igersheimer'e çok şey borçluyum. Onun yerini alan Prof. Dr. Naci Bengisu da, oğlumu muayene ederek acilen ameliyat olması gerektiğini söyledi. Çok zor ve riskli olan bu ameliyatı Igersheimer'in onlara öğrettiği gibi yaparak, oğlumun gözünü kurtardı*" demektedir. (6).

Igersheimer, 1933 yılında geldiği Türkiye'den 1939 yılında ayrılır, sonrasında Göz Kliniği Kürsü Başkanlığı'na Doç. Dr. Naci Bengisu atanır.

Prof. Dr. Naci Bengisu ve Prof. Dr. Nuri Fehmi Ayberk 1940'lı yıllarda İstanbul Tıp Fakültesi Göz Kliniği'nde Igersheimer'den öğrendikleri teknikle kadavradan penetran keratoplasti yapmaya devam ederler (5).

Dr. Naci Bengisu'nun Tıp Fakültesi'ndeki görevi sırasında, Hulusi Behçet'in incelediği ve güne kadar tanımlanamamış bir hastalığın gözdeki belirtilerini araştırarak Behçet hastalığının tanımlanmasına ve tıp literatürüne geçmesine de katkısı olur (7). Bu çalışmalarının yanı sıra,

Naci ve Lerzan Bengisu

(Prof. Dr. Ünal Bengisu'nun izni ile).

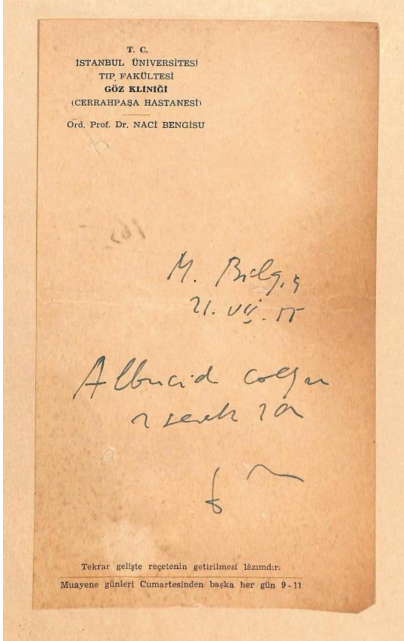

Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu

(İÜ-C, Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi'nin izni ile).

Dr. Naci Bengisu'ya ait bir reçete
(İÜ-C, Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi'nin
izni ile)

göz cerrahisi alanına başka önemli katkıları da vardır. Retina dekolmanı (ağtabaka ayrılması) yalnız cerrahi yoluyla tedavi edilebilen bir göz hastalığıdır ancak Türkiye’de o güne dek uygulanamamıştır. Ülkemizde bu ameliyatın yapılabilirliğini kanıtlayarak ilk uygulamaları başlatan kişi Dr. Naci Bengisu olur. Naci Bengisu meslek yaşamı boyunca; retina dekolmanı ve keratoplasti gibi pek çok cerrahi girişimler yapar (8).

Ülkemiz göz hekimliğinin o dönemlerdeki en önemli sorunlarından biri de trahomdur. Özellikle 1. Dünya Savaşı yıllarında Güneydoğu illerinde giderek yaygınlaşan trahoma karşı 1925’lerde büyük bir savaş açılır. Naci Bengisu da hükümet tabipliği yaptığı yörede trahom savaşında etkin rol oynar. Dr. Bengisu, 1941 yılında yapılan Diyarbakır Üniversite Haftası’nda “*Trahom, İçtimai Zararları ve Korunma Tedbirleri*” ve “*Keratoplasti*” başlıklı iki konferans verir. Trahomla ilgili konferansında; “*tedavi edilmediğinde körlükle sonuçlanan bu hastalığın ülkeye Suriye ve Irak taraflarından geldiğini ve yaptığı araştırmaya göre üç yıl görev yaptığı Siirt’teki trahom oranının*

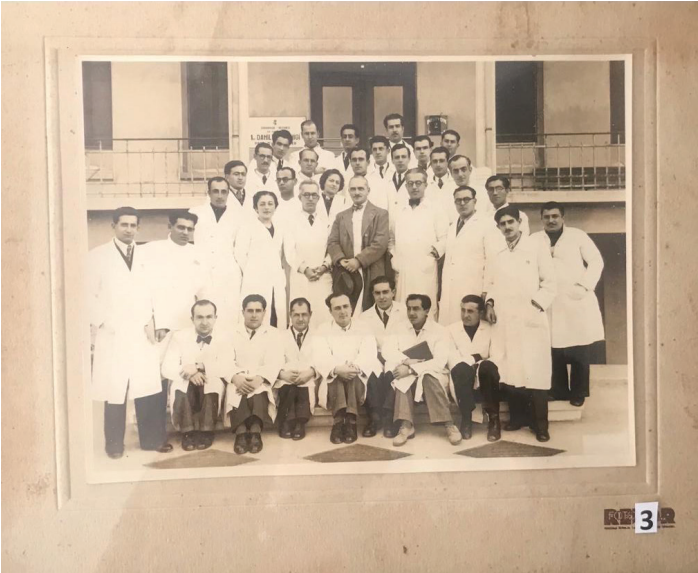
%50-60 arasında olduğunu” belirtir. Bengisu, bu bilgileri verdikten sonra hastalığın tahribatı, toplumsal zararları ve korunma yöntemlerini anlatır. Konferansın devamında bütün bulaşıcı hastalıklar gibi trahomun da Osmanlı Dönemi’nde ihmal edildiğini, Cumhuriyet Dönemi’nde Sıhhat Vekâletinin trahomu ele alarak mücadeleyi “*bugünkü mükemmel işleyen teşkilat şekline soktuğunu, mücadeleye 1925’te Adıyaman ve Malatya’da birer trahom mücadele hastanesi ve dispanseri açılmak suretiyle başlandığını*” ekler (9, 10).

1936 İkinci Teřrin stajyerleri ile.

İkinci sıranın ortasında oturan Dr. Joseph Igersheimer ve solunda Dr. Naci Bengisu

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

1938 İkinci Teřrin stajyerleri ile.

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

Igersheimer ve stajyerler ile birlikte

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

Igersheimer ve stajyerler ile birlikte

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

Naci Bengisu, 1 Kasım 1943'te profesör kadrosuna atanır (1). Yaptığı başarılı retina dekolmanı ameliyatları nedeniyle 1946'da Kızılay tarafından ödüllendirilir.

1945'te "*Göz Hastalıkları*" ders kitabını yayımlar. Kitabın 2. Baskısı 1948, 3. Baskısı 1960 yılında yapılır. Aynı yıllarda Türk Oftalmoloji Cemiyeti toplantılarında birçok vaka takdimleri de yapar.

Dr. Naci Bengisu, 1946 yılında editörlüğünü yaptığı ve uzun yıllar yayınlanacak olan Oto-Nöro Oftalmoloji dergisini yayımlamaya başlar (11-13). Ayrıca Körleri Kalkındırma ve Eğitim Derneği'ni kurar. Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu'nun da kurucuları arasındadır (14). Meslek yaşamı boyunca Societe Française d'Ophtalmologie (Fransız Oftalmoloji Derneği), Societe Ophtalmologie de Paris (Paris Oftalmoloji Derneği), Societe Heléne d'Ophtalmologie (Yunan Oftalmoloji Derneği), Lique Contre le Trahome (Trahom Karşıtı Birlik) gibi uluslararası derneklerin üyesi olur ve pek çok yurtiçi ve yurtdışı kongreye katılır. Katıldığı yurtdışı kongreler arasında birçok Paris göz hastalıkları kongresi ile birlikte, Londra, Roma, New York, Atina, Amsterdam, Kahire kongreleri de vardır (1).

Igersheimer ve 9-10. Semestre talebeleri ile birlikte

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

Stajyerler ile birlikte (Haziran 1942).

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

Stajyerler ile birlikte

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

Prof. Dr. Naci Bengisu, 7 Temmuz 1952'de ordinaryüs profesörlüğe terfi eder (1,15).

1952-1953 yıllarında Türkiye Tıp Encümeni (Türkiye Tıp Akademisi) (16), 1953-1962 ve 1968-1970 yıllarında Türk Oftalmoloji Cemiyeti'nin başkanlıklarını yürütür, bazı dönemlerde Cemiyet'in genel sekreterliğini de yapar (12). Derneğin yayın organı olan Türk Oftalmoloji Gazetesi adlı dergiyi 1946-1965 yılları arasında yönetir (11,13).

27 Mayıs 1960 Darbesi'ni izleyen günlerde, Cerrahpaşa yerleşkesindeki Göz Hastalıkları kliniğinin başkanlığını yürütmekte iken Milli Birlik Komitesi kararı uyarınca üniversitedeki görevlerinden ihraç edilen ve 147'likler olarak bilinen bilim insanları arasında yer alarak üniversiteden uzaklaştırılan Naci Bengisu, 1962 yılında çıkarılan kanunla tekrar Üniversite'ye döner. Görevinden ihracı ve dönüşü süreci ile ilgili olarak İstanbul Tıp Fakültesi Dekanlığı "Naci Bengisu" dosyasındaki "Hizmet Cetveli"nde; "28 Ekim 1960, 114 sayılı kanunla görevinden affedilmiştir", "28 Nisan 1961, 114 sayılı kanun uyarınca altıncı ayın hutamında emekliye ayrılmıştır" ve "27 Nisan 1962, 43 sayılı kanun uyarınca görevine iade edilmiştir" ibareleri yer almaktadır (1).

Üniversiteye dönüşünden sonra, öncelikle o zamana kadar Cerrahpaşa yerleşkesinde yer alan Tıp Fakültesi Göz Kliniği'nin Çapa Yerleşkesinde de kurulmasına yönelik çalışmalar yapar. Bu girişimlerin sonucunda 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin yeniden yapılanma çalışmaları dahilinde Cerrahpaşa ve Çapa'da paralel kliniklerin gelişmesi öngörülerek Çapa'da da bir göz kliniğinin kurulmasına karar verilir. Kliniğin direktörlüğüne Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu, öğretim üyeliğine de Doç. Dr. Demir Başar atanır. Ancak bu kuruluş sırasında Çapa kampüsünde göz kliniği olabilecek nitelikte bir bina yoktur. Bu nedenle göz

Bir açılış töreninde ?

Stajyerler ile birlikte (30.12.1939).

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

Stajyerler ile birlikte

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

Stajyerler ile birlikte

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

Kaynak: Prof. Dr. İlter Uzel Koleksiyonu

kliniği, iki öğretim üyesi ve iki asistan ile Cerrahpaşa Göz Kliniği'nde kendilerine ayrılan odada belirli günlerde poliklinik yapma ve haftada bir gün kliniğe yatırılmış hastaların ameliyatlarına katılma olanakları ile çalışmalarına başlar. 1963'te Klinik Direktörü Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu'nun çabaları ve Dekan Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli'nin destekleri ile Çapa'da Radyoloji Enstitüsü'nün bitişiğinde dokuz yıl önce inşasına başlanmış ancak maddi olanaksızlık nedeniyle yedi yıldır beton-karkas halinde kalmış olan bina Çapa Göz Kliniği'ne tahsis edilir. Tamir ve tadilatlardan sonra inşaat 1965 yılında tamamlanır. O zamana kadar Cerrahpaşa Göz Kliniği'nde misafir olarak görev yapan klinik mensupları yeni binalarına taşınır. 1967'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Cerrahpaşa ve İstanbul Tıp Fakültesi olarak ikiye ayrılmasından sonra kliniğin adı İstanbul Tıp Fakültesi Göz Kliniği olarak değiştirilir. 1967 yılında Dr. Naci Bengisu'nun oğlu Cenevre Tıp Fakültesi mezunu Doç. Dr. Ünal Bengisu da göz kliniği kadrosuna katılır. Çapa Göz Kliniği, Naci Bengisu'nun direktörlüğünde giderek gelişir, 70 yatak kapasitesine çıkarılır ve birçok bölüm eklenir (17,1).

Heykel sanatçısı Lerzan Bengisu (1906-1978) ile evli olan ve göz hastalıkları uzmanı

Naci ve Lerzan Bengisu torunları ile birlikte

(Prof. Dr. Ünal Bengisu'nun izni ile).

Prof. Dr. Ünal Bengisu (1933-) ile İstanbul Amerikan Robert Lisesi mezunu turizmci Tosun Terzioğlu (1939-)’nun babası olan Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu, başarılı bir meslek yaşamından sonra 1765 sayılı yasa gereğince 7 Temmuz 1973 tarihinde emekliye ayrılır (1). Emekliliğinin beşinci yılında geçirdiği bir kalp krizi sonucunda 10 Eylül 1978’de İstanbul’da yaşamını yitirir. Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu’nun kabri Zincirlikuyu Mezarlığı’ndadır.

Kadavradan yaptığı kornea aktarımları, Behçet hastalığının tıp literatürüne geçmesi, trahomla savaş ve göz cerrahisi alanındaki çalışmalarıyla ülkemiz göz hastalıkları alanına önemli katkılarda bulunan ve alanı ile ilgili pek çok yayını olan Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu’nun değerli anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.

Teşekkür: Babası Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu hakkında bilgi veren, fotoğraflarını gönderen ve Fakülteadaki personel dosyasını inceleyebilmemiz için gerekli

izni veren Prof. Dr. Ünal Bengisu’ya, bu izin üzerine Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu’nun İÜ, İstanbul Tıp Fakültesi Dekanlığında bulunan 03845 numaralı personel dosyasından yararlanmamıza ve fotoğraf çekmemize izin vererek kolaylık sağlayan İÜ İstanbul Tıp Fakültesi Personel Müdürlüğü’ne teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi Dekanlığı 03845 numaralı “Naci Bengisu” dosyasındaki belgeler.
2. Ordinaryüs Prof. Bengisu Öldü. Milliyet Gazetesi. 11 Eylül 1978
3. Pazarlı, Halit. Oftalmoloji. Dünyada ve Türkiye’de 1850 Yılından Sonra Tıp Dallarındaki İlerlemelerin Tarihi, İçinde. Ed. EK Unat. İstanbul, CTF Vakfı Yay.; 1988, s. 324-331
4. Baysan, A., Karabiyik, O., Silay, Y., Kapuagasi, A., Ozturk, M., Sencan, I. The Status of Eye Banks and Cornea Transplantation in Turkey: Historical Perspective and The Most Recent Developments. In Transplantation. July 15, 2014; 98: 363-364
5. Alparslan, Nilüfer. Kornea nakli. Klinik Gelişim, 2012; 25: 35-39
6. Reisman, Arnold. Nazımden Kaçanlar ve Atatürk’ün Vizyonu, İst., T. İş Bankası Yayınları No.2081, 2011, s. 186, 189-190
7. Fırat, Eren. Hulusi Behçet. <https://www.aydinlik.com.tr/haber/hulusi-behçet-256115> (Erişim: 11.05.2022)
8. Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi “Naci Bengisu Maddesi”, Anadolu Yayıncılık, 1983
9. Köse, Resul. Tek Parti Dönemi’nde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Vilayetlerinde Düzenlenen Üniversite Haftası Etkinlikleri ve Üniversiteli Aydın Kesimin Bölgenin Meselelerine Bakışı (1940-1945). Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 2021;37 (104): 307-356
10. Bengisu, Naci. Trahom, İçtimai Zararları ve Korunma Çareleri. İkinci Üniversite Haftası Diyarbakır, İçinde, İst., Kenan Basımevi, 1942, s.121-130
11. Kansu, Tülay. Neuro-Ophthalmology in Turkey. J Neuro-Ophthalmol 2018; 0: 1-3
12. Türk Oftalmoloji Derneği. <https://www.todnet.org/html/todnet.asp?a=dernekhakkinda> (Erişim: 12.05.2022)
13. Erden, Fethi. Türk Hekimleri Biyografisi. İst., Çituri Biraderler Basımevi, 1948, s. 49.
14. Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu Derneği. <http://www.turkkanser.org/icerik/16> (Erişim: 12.05.2022)
15. Klinik, 1952, 10:6: 185.
16. Türkiye Tıp Akademisi’nin Türk Tıbbına katkıları. <https://docplayer.biz.tr/34562563-Turkiye-tip-akademisi-nin-turk-tibbina-katkilari.html> (Erişim: 11.05.2022)
17. Şehsuvaroğlu, BN., Gökhan, N., Neyzi, O. Cumhuriyet’in 50. Yılında İstanbul Tıp Fakültesi. c. 1. İst., Sermet Mtb., 1974, s. 89-91